

Súd: Najvyšší správny súd SR
Spisová značka: 7Ssk/19/2023
Identifikačné číslo súdneho spisu: 7021200591
Dátum vydania rozhodnutia: 31. 01. 2024
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:NSSSR:2024:7021200591.2

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší správny súd Slovenskej republiky v senáte zloženom zo sudcov: Michal Novotný (sudca spravodajca) ako predseda senátu a JUDr. Zdenka Reisenauerová a JUDr. Jana Martinčeková ako členky senátu vo veci žalobcu: F. Č., nar. X. F. XXXX, Č. XXXX/XX, A., zastúpeného: JUDr. Michaela Mihalcová, advokátka, Fatranská 2/E, Košice, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, Ul. 29. augusta 8 a 10, Bratislava, o preskúmanie rozhodnutia z 27. júla 2021, č. XXX XXX XXXX X, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 6 Sa 18/2021 z 26. októbra 2022, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 6 Sa 18/2021 z 26. októbra 2022 sa zrušuje a vec sa vracia Správnemu súdu v Košiciach na ďalšie konanie.

odôvodnenie:

I.

Administratívne konanie a konanie pred správnym súdom

1. Z administratívnych spisov žalovanej a súdneho spisu vyplýva, že žalobca požiadal žalovanú o výplatu invalidného dôchodku. Na tento účel predložil lekársky nález všeobecného lekára z 18. júla 2018, doplnený výsledkami vyšetrení od odborných lekárov, medzi nimi správy endokrinológa z roku 2002, z marca 2008, apríla 2019, výsledky genetických vyšetrení z decembra 2020, správy neurológa z júna a septembra 2009, júla 2010, augusta 2011, marca, apríla, augusta a októbra 2012, zo septembra 2013 a februára 2020, správu z vyšetrenia z v pedagogicko-psychologickej poradni z októbra 2017 a správu klinického logopéda zo septembra 2019. Tieto správy zhodnotil posudkový lekár pobočky žalovanej v Košiciach, ktorý v odbornom posudku z 8. apríla 2021 dospel k záveru, že pokles schopnosti žalobcu vykonávať zárobkovú činnosť nepresahuje 40 %. Na základe toho ústredie žalovanej rozhodnutím z 26. mája 2021 zamietlo jeho žiadosť o invalidný dôchodok.

2. Proti tomuto rozhodnutiu sa žalobca (zastúpený matkou) odvolal a zdôraznil, že jeho vývoj je odmalička oneskorený, má komunikačný problém, rovnako problém pracovať rukami a bude vždy potrebovať starostlivosť. Preto žiadal posúdiť zdravotný stav vo svojej prítomnosti. Ten bol v odvolacom konaní posúdený posudkovým lekárom pracoviska ústredia žalovanej v Košiciach, a to v neprítomnosti žalobcu s odkazom na existujúcu situáciu v súvislosti s ochorením Covid-19. V odbornom lekárskom posudku z 15. júla 2021 posudkový lekár najskôr zhrnul podstatné závery odborných vyšetrení: endokrinologického z marca, septembra a decembra 2010, mája 2018 a februára 2021, genetického z apríla 2019 a decembra 2020, psychiatrického z februára 2021, psychologického z júla 2004, júna 2005, januára 2011, októbra 2017, augusta 2018, februára 2020 a januára 2021, neurologického z mája 2002, januára, júla, augusta, novembra 2003, januára, februára, augusta 2004, marca, apríla, októbra 2005, apríla, mája, novembra, decembra 2006, januára 2007, januára, februára, novembra 2008, februára, júna, augusta, septembra 2009, januára, apríla, augusta, júla 2010, marca, apríla, augusta, septembra, októbra 2011, marca, apríla, augusta, októbra 2012, januára, septembra 2013, apríla 2014, augusta

2018, mája 2019, januára 2021, logopedického z júla 2010, ušno-nosno-krčného zo septembra 2019, rehabilitačného z marca 2008, ako aj správu zo špeciálneho pedagogicko-psychologického poradenstva z januára 2011.

3. Po ich zhodnotení posudkový lekár v posudku ustálil, že „kontrolné neurologické vyšetrenia... dokumentujú v objektívnom náleze disproporčne nízky vzrast, zajakávanie, vpáčený hrudník... celkovo neurotopický nález v norme...“. V minulosti „bol pre naninzmus (nižší vzrast)... liečený endokrinológom...“, ale v súčasnosti už liečbu nevyžaduje. Bol sledovaný pre poruchy reči, má IQ v pásme podpriemeru (no nad pásmom ľahkej mentálnej retardácie), „prítomná je... ľahká organicita, najmä v oblasti krátkodobej pamäte, schopnosti abstrakcie a vyšších kognitívnych funkcií...“. Osobnosť bola hodnotená ako simplexná, komunikácia je sťažená kvôli poruche reči. Psychiatrom bol vyšetrený až vo februári 2021, v objektívnom náleze „nie sú prítomné poruchy správania, ... v popredí je zajakávanie, redukcia vyšších citov, nesamostatnosť a sociálna izolovanosť“, no „je bez psychotických príznakov“. Na základe toho posudkový lekár ustálil, že rozhodujúcim zdravotným postihnutím žalobcu je porucha reči - ťažko zrozumiteľná reč podľa kapitoly VIII oddielu A položky 10 písm. a) prílohy č. 4 k zákonu č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Tomu podľa posudkového lekára zodpovedala miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v rozsahu 30 % (z percentuálneho rozpätia 20 až 30 %). Za ďalšie choroby (iné duševné poruchy zapríčinené poškodením a dysfunkciou mozgu a somatickou chorobou, ľahká kognitívna porucha, hypofyzárny nanizmus po substitučnej liečbe) priznal zvýšenie tejto miery o 10 %. Vychádzajúc z tohto posudku generálny riaditeľ žalovanej preskúmaným rozhodnutím z 27. júla 2021 zamietol odvolanie žalobcu. V odôvodnení výslovne uviedol, že posudzovanie zdravotného stavu je zverené posudkovým lekárom, teda lekárom so špecializáciou v tomto odbore. Posúdenie v neprítomnosti žalobcu bolo v súlade § 153 ods. 5 zákona č. 461/2003 Z. z. v znení zákona č. 66/2020 Z. z. s ohľadom na pandémiu Covid 19.

4. Správny súd tu napadnutým rozsudkom č. k. 6 Sa 18/2021-45 zrušil toto rozhodnutie podľa § 191 ods. 1 písm. e), d) a c) SSP. V odôvodnení zdôraznil, že žalobca podstúpil celý rad rôznych vyšetrení. Okrem toho k žalobe pripojil komplexný posudok úradu práce z 15. júla 2021, podľa ktorého je žalobca ťažko zdravotne postihnutý so sprievodom. S týmito skutočnosťami sa žalovaná v preskúmanom rozhodnutí nevyrovnala, pretože svoje zistenia neporovnala s uvedeným komplexným posudkom. Ak by posudkový lekár žalobcu vyšetril, mohol pokles miery jeho zárobkovej schopnosti ustáliť aj podľa kapitoly VIII oddielu A pol. 10 písm. b) prílohy č. 4 zákona č. 461/2003 Z. z., teda v rozmedzí 50 až 60 %. Hoci posúdenie zdravotného stavu v neprítomnosti žalobcu zodpovedalo § 293eu ods. 1 cit. zák., znemožnilo žalobcovi predložiť komplexný posudok z 15. júla 2021. Posúdenie poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je odbornou medicínskou otázkou, ktorá nepatrí súdu, posudkový lekár žalovanej však nezohľadnil všetky zdravotné postihnutia žalobcu. Napadnuté rozhodnutie tak trpí nezákonnosťou a nie je dostatočne odôvodnené.

II.

Kasačná sťažnosť a vyjadrenia k nej

5. Včas podanou kasačnou sťažnosťou sa žalovaná domáha zrušenia tohto rozsudku a vrátenia veci správneho súdu na ďalšie konanie. Odkázala na § 227 zákona č. 461/2003 Z. z., podľa ktorého je poistenec povinný organizačnej zložke preukázať skutočnosti rozhodujúce na vznik nároku na dávku. Bolo teda úlohou nie lekára, ale žalobcu, aby predložil akékoľvek ďalšie posudky. Názor súdu, že žalovaná mala zohľadniť komplexný posudok, odporuje judikatúre, pretože žiadnemu posudku nemožno v konaní priznať nadradený význam. Spôsob posudzovania zdravotného stavu na účely invalidity upravuje § 153 ods. 5 cit. zákona a jeho príloha č. 4. Komplexný posudok je vydaný podľa iného právneho predpisu a nevyplývajú z neho žiadne zistenia, ktoré by sa mali zohľadniť v konaní žalovanej. Posudkoví lekári žalovanej v prerokúvanej veci zohľadnili všetky skutočnosti, ktoré boli preukázané počas konania, a preto nebol dôvod na ďalšie dokazovanie. Posudok o invalidite je zrozumiteľný, úplný a presvedčivý. Žalobcovi napokon zostáva zachovaná možnosť požiadať o invalidný dôchodok, ak by sa jeho zdravotný stav v budúcnosti zhoršil.

6. Žalobca navrhol potvrdiť napadnutý rozsudok. Nesúhlasil s tým, že by z komplexného posudku nevyplývali žiadne zistenia pre konanie žalovanej. Stotožnil sa so správnym súdom, že žalovaná nezistila dostatočne skutkový stav pre posúdenie veci. Nevyhodnotila totiž odborné fakty, ktoré mala k dispozícii už v čase svojho rozhodnutia. Žalovanej nič nebránilo, aby žalobcovi zaslala svoj odborný lekársky posudok. Rovnako súhlasil so záverom správneho súdu, že v ňom nezohľadnila všetky zdravotné postihnutia žalobcu.

III.

Posúdenie veci kasačným súdom

7. Najvyšší správny súd Slovenskej republiky ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 453 ods. 1 SSP) a predchádzajúce konanie pred správnym súdom bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) v medziach uplatnených kasačných bodov (§ 453 ods. 2 SSP).

8. Predmetom prieskumu v prerokovanej veci je rozhodnutie žalovanej, ktorým žalobcovi nepriznala invalidný dôchodok. Podmienky, za ktorých vzniká nárok na invalidný dôchodok, a obsah tohto nároku vymedzuje § 71 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. takto: za invalidného sa poistenec považuje, ak pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou (odsek 1). Dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav je taký zdravotný stav, ktorý spôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a ktorý má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať dlhšie ako rok (odsek 2). Tento pokles sa posudzuje porovnaním telesnej schopnosti, duševnej schopnosti a zmyslovej schopnosti poistenca s dlhodobu nepriaznivým zdravotným stavom a rovnakých schopností zdravej fyzickej osoby (odsek 3). Posudzuje sa na základe a) lekárskeho správ a údajov zo zdravotnej dokumentácie a zhodnotenia liečby s určením diagnostického záveru, stabilizácie ochorenia podľa ďalšieho vývoja a ďalšej liečby a b) komplexných funkčných vyšetrení a ich záverov (odsek 4). Miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je uvedená v prílohe č. 4 (odsek 5). Miera poklesu v percentách sa určuje podľa druhu zdravotného postihnutia, ktoré je rozhodujúcou príčinou dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu so zreteľom na závažnosť ostatných zdravotných postihnutí (odsek 6).

9. Podľa § 153 ods. 3 písm. a) zákona č. 461/2003 Z. z. je posudzovanie dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu a poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť úlohou lekárskej posudkovej činnosti dôchodkového poistenia. Lekársku posudkovú činnosť vykonávajú podľa § 153 ods. 5 cit. zák. posudkoví lekári sociálneho poistenia pobočky a posudkoví lekári sociálneho poistenia ústredia žalovanej za osobnej účasti poistenca alebo poškodeného, ak posudkový lekár neurčí inak. Posudkoví lekári pritom podľa § 153 ods. 8 cit. zák. spolupracujú najmä s praktickým lekárom a ošetrovateľom a môžu posudzovať zdravotný stav aj v prítomnosti prísediaceho lekára so špecializáciou v príslušnom špecializačnom odbore. Podľa judikatúry musí byť z lekárskeho posudku zrejmé, akými úvahami sa pri posudzovaní zdravotného stavu žalobkyne riadili a aj dôvody určenia rozhodujúceho zdravotného postihnutia s prislúchajúcou percentuálnou mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť (porov. v tomto smere ustálenú judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, napr. jeho rozhodnutia sp. zn. 1 So 97/2005, judikát R 29/2007, sp. zn. 10 So 97/2014 alebo sp. zn. 1 So 72/2015, ale aj rozsudky tunajšieho súdu sp. zn. 9 Sk 7/2021, 9 Sk 11/2021 a 7 Ssk 67/2021). Správny súd skúma, či obsah posudku nie je v rozpore s obsahom lekárskeho nálezov alebo niektoré lekárske nálezy vôbec nezohľadňuje, alebo svojou celkovou skladbou nie je nepreskúmateľný. Nemôže však voľnou úvahou nahradiť odborné závery posudkových lekárov vlastnými závermi.

10. Citované ustanovenia § 71 ods. 2 a 4 a § 153 ods. 8 zákona č. 461/2003 Z. z. vymedzujú podklady, z ktorých posudkoví lekári vychádzajú pri vykonávaní lekárskej posudkovej činnosti. Z týchto ustanovení nevyplýva, že by podkladom pre posudzovanie dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu mali byť komplexné posudky orgánov práce, sociálnych vecí a rodiny, vypracúvané na základe zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia v znení neskorších predpisov. Tieto posudky totiž nie sú ani lekárskou správou alebo údajom zo zdravotnej dokumentácie, ani komplexným funkčným vyšetrením alebo jeho záverom, ani správou praktického lekára, ošetrovateľa alebo lekára s príslušnou špecializáciou. Účelom lekárskej posudkovej činnosti podľa § 11 ods. 1 písm. a) a b) zákona č. 447/2008 Z. z. je predovšetkým posudzovanie zdravotného stavu na účely ustálenia miery funkčnej poruchy. Pojem funkčná porucha podľa citovaného ustanovenia obsahovo nezodpovedá pojmu miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Z definície funkčnej poruchy podľa § 2 ods. 4 cit. zákona totiž vyplýva, že je ňou každý nedostatok telesných, zmyslových alebo duševných schopností bez ohľadu na to, či ovplyvňuje schopnosť vykonávať zárobkovú schopnosť alebo nie. Posudok o ťažkom zdravotnom postihnutí tak môže svedčiť o funkčnej poruche, ktorá však nie je identická s neschopnosťou vykonávať zárobkovú činnosť. V dôsledku toho takýto posudok nemožno považovať za dôkaz o nespôsobilosti vykonávať akúkoľvek pracovnú činnosť. O tom svedčia aj niektoré parciálne ustanovenia, napr. § 36 ods. 2 alebo § 38 ods. 9 zákona č. 447/2008 Z. z., ktoré priamo počítajú s tým, že ťažko zdravotne postihnutej osobe sa poskytne príspevok na prepravu alebo na zvýšené výdavky s tým spojené, ak prepravu potrebuje na pracovné aktivity alebo na podnikanie. Neúplnosť a nesprávnosť záveru posudkového lekára žalovanej tak nemôže spôsobiť to, že sa nezaoberal komplexným posudkom z 15. júla 2021. Táto sťažnostná námietka žalovanej je tak dôvodná.

11. Správny súd ďalej v súlade s ustanovením § 153 zákona č. 461/2003 Z. z. a judikatúrou citovanou v ods. 9 tohto rozsudku vyslovil, že posudzovanie dlhodobu nepriaznivého zdravotného stavu je odbornou

medicínskou otázkou. Napriek tomu však sám pustil do úvah o nej, keď v ods. 31 napadnutého rozsudku uvažuje nad možnosťou posúdiť zdravotný stav žalobcu aj podľa iného ustanovenia prílohy č. 4 uvedeného zákona. Tento postup však vybočuje z úloh správneho súdu pri prieskume napadnutého rozhodnutia. Rovnako sa nemožno stotožniť ani s jeho záverom, že by žalovaná, resp. posudkový lekár ústredia nezohľadnili všetky zdravotné postihnutia žalobcu. Správny súd v tejto súvislosti odkázal na správy z vyšetrení u psychiatra z februára 2021 a (zrejme u) neurológa z januára 2021. Tieto správy však posudkový lekár vo svojom posudku riadne preskúmal a na ich základe dospel k záveru, že komunikácia so žalobcom je sťažená pre poruchu reči a že jeho IQ je na úrovni 75, čo je nad hranicou ľahkej mentálnej retardácie. Ani z jednej z týchto správ nevyplýva, že by žalobcovým postihnutím bola celkom nezrozumiteľná reč, čo je však predpokladom, aby jeho zdravotný stav bolo možné podradiť pod kapitolu VIII oddiel A pol. 10 písm. b) prílohy č. 4 k zákonu č. 461/2003 Z. z. Správny súd tak svojou výčitkou, že sa nezaoberala všetkými zdravotnými postihnutiami žalobcu, žalovanej vyčíta skôr to, že žalovaná z jednotlivých lekárskejších správ nedospela k záveru, že pokles žalobcovej schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je viac ako 40 %. Ako však už bolo uvedené, správny súd nie je oprávnený takto nahrádzať odborný záver posudkového lekára v zmysle § 71 a § 153 zákona č. 461/2003 Z. z.

IV.

Záver

12. Z uvedených dôvodov neobstojí právny názor správneho súdu, že preskúmané rozhodnutie trpí nedostatkami podľa § 191 ods. 1 písm. c), d) a e) SSP, keď zrušovacie dôvody vyjadrené v odôvodnení napadnutého rozsudku nemožno ani celkom jasne podradiť pod tieto ustanovenia. Tento rozsudok tak sám vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 440 ods. 1 písm. g) SSP], a preto je kasačná sťažnosť v tomto sťažnostnom bode dôvodná. V dôsledku toho kasačný súd podľa § 462 ods. 1 SSP napadnutý rozsudok zrušil. Zároveň vec vrátil na ďalšie konanie Správnemu súdu v Košiciach, na ktorý podľa § 3 ods. 3 písm. c) zákona č. 151/2022 Z. z. o zriadení správnych súdov prešiel výkon súdnictva z doterajšieho krajského súdu.

13. Správny súd o žalobe rozhodne znova, viazaný právnym názorom vysloveným v tomto rozsudku (§ 469 SSP). Trovy konania o tejto kasačnej sťažnosti sú súčasťou trov konania, o ktorých podľa § 467 ods. 3 SSP rozhodne správny súd v novom rozhodnutí.

14. Tento rozsudok bol prijatý pomerom hlasov 3 : 0 (jednomyseľne).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.